2.3.4 संस्था गुरुकुलपद्धत्या अध्यापनं/ पाठशालाः/ परम्परागतप्राच्याधिगमप्रणालीः गुरुकुलानि/ शास्त्रार्थपीठानि/ संस्कृतविद्यां संस्कृतविद्यां संस्कृतज्ञानपरम्परां च आश्रित्य अन्तश्शास्त्रीयानुसन्धानानि प्रोत्साहयति।

Institution encourages the Grurukula method of teaching/ Pathashalas/ Traditional Oriental Learning System (TOLS)/ Gurukula/ Shastrapeethas/ Interdisciplinary Research on Sanskrit and Sanskrit knowledge system.

सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः गुरुकुलपद्धत्या अध्यापनं/ पाठशालाः/ परम्परागतप्राच्याधिगमप्रणालीः गुरुकुलानि/ शास्त्रार्थपीठानि/ संस्कृतविद्यां संस्कृतविद्यां संस्कृतज्ञानपरम्परां च आश्रित्य अन्तश्शास्त्रीयानुसन्धानानि प्रोत्साहयति। विश्वविद्यालयस्य सर्वेऽपि पाठ्यक्रमाः अनुसन्धानविषयस्य विस्तारकाः विद्यन्ते। अयं विश्वविद्यालयः आधुनिक्या अध्यापनपद्धत्या सह गुरुकुलपद्धतिम् अपि समाश्रयति। अस्मिन् विश्वविद्यालये शास्त्राणाम् अध्ययनम् अध्यापनञ्च परम्परागतया प्राच्याधिगमपद्धत्या विधीयते। केषाञ्चित् विषयाणां सम्यक् ज्ञानार्थं तेषां प्रायोगिकस्य ज्ञानस्य आवश्यकता भवति अतः विश्वविद्यालयेन तादृशी अपि व्यवस्था प्रकल्पिता वर्तते येन छात्राः विषयस्य प्रयोगद्वारा सम्यगवबोधं कुर्युः। यथा ज्योतिषशास्त्रस्य प्रायोगिकं ज्ञानं प्राप्तुं वेधशालायाः वेधयन्त्रालयस्य च व्यवस्थ वर्तते। मीमांसायाः यज्ञप्रकरणमाश्रित्य प्रायोगिकं विधिं कर्तुं वेदविभागे यज्ञशालायाः व्यवस्था विद्यते। एवं हि साहित्यविभागेऽपि संगीतस्य ज्ञानं कर्तुं संगीतोपकरणानां व्यवस्था वर्त्तते। विश्वविद्यालयस्य पाठ्यक्रमेषु पाठ्यमानाः शास्त्रीयाः विषयाः इमे सन्ति –

1. ऋग्वेदः
2. शुक्लयजुर्वेदः
3. कृष्णयजुर्वेदः
4. सामवेदः
5. अथर्ववेदः
6. वेदनैरुक्तप्रक्रिया
7. पौरोहित्यम्
8. नव्यव्याकरणम्
9. प्राचीनव्याकरणम्
10. गणितम्
11. फलितज्यौतिषम्
12. सिद्धान्तज्यौतिषम्
13. धर्मशास्त्रम्
14. साहित्यम्
15. पुराणेतिहासः
16. प्राचीनराजशास्त्रार्थशास्त्रम्
17. प्राचीनन्यायवैशेषिकम्
18. नव्यन्यायः
19. पूर्वमीमांसा
20. शांकरवेदान्तः
21. रामानुजवेदान्तः
22. मध्ववेदान्तः
23. निम्बार्कवेदान्तः
24. गौडीयवेदान्तः
25. वल्लभवेदान्तः
26. रामानन्दवेदान्तः
27. शक्तिविशिष्टाद्वैतवेदान्तः
28. दर्शनम्
29. तुलनात्मकधर्मम्
30. तुलनात्मकदर्शनम्
31. सांख्ययोगम्
32. आगमः
33. योगतन्त्रम्
34. बौद्धदर्शनम्
35. जैनदर्शनम्
36. प्राकृत एवं जैनागमः
37. पालि
38. संस्कृतविद्या

एतेषां पाठ्यक्रमाणां निर्दिष्टेषु शास्त्रीयेषु विषयेषु अन्तःशास्त्रीयाः विषयाः अपि बहवः सन्ति। अतः एषु विषयेषु अन्तः शास्त्रीयं विषयमाश्रित्य कृतस्य शोधकार्यस्य किञ्चिद्विवरणमत्र प्रस्तूयते –

1. धर्मशास्त्रविभागस्य शोधच्छात्रः प्रिंसशर्मा वेदविभागस्य सहायकाचार्यस्य डॉ. विजयकुमारशर्मणो निर्देशने 'धर्मशास्त्रदृष्ट्या गीतायाः परिशीलनम्' इति विषयं स्वीकृत्य 2022 तमे ख्रीष्टाब्दे शोधकार्यम् अकरोत्।
2. धर्मशास्त्रविभागस्य अनुसन्धाता प्रशान्तशेखरमिश्रः वेदविभागस्य डॉ. विजयकुमारशर्मणो निर्देशने 'वैदिकधर्मे सम्प्रदायप्रबोधिनीशिक्षाया उच्चारणपरम्परानुशीलनम्' इति विषयम् आश्रित्य, 2023तमे ख्रीष्टाब्दे स्वीयं शोधकार्यं कृतवान्।
3. धर्मशास्त्रविभागस्य शोधार्थी अशोककुमारपाण्डेयः वेदविभागस्य डॉ. सत्येन्द्रकुमारयादवस्य निर्देशकत्वे 'मनुस्मृतेः भारतीयसंविधानस्य च व्यवहारस्वरूपसमीक्षणम्' इति विषयमादाय 2017 तमे ख्रीष्टाब्दे स्वकीयं शोधकार्यमकरोत्।
4. धर्मशास्त्रविभागस्य शोधच्छात्रः पशुपतिनाथमिश्रः वेदविभागस्य डॉ. सत्येन्द्रकुमारयादवस्य निर्देशने मनुस्मृतिगततिङन्तपदसमीक्षणम्' इति विषयं समाश्रित्य 2017 तमे ख्रीष्टाब्दे शोधकार्यम् अकरोत्।
5. तुलनात्मकधर्मदर्शनविभागस्य शोधच्छात्रा कविता कुमारी न्यायवैशेषिकविभागस्य डॉ. कुञ्जबिहारीद्विवेदिनो निर्देशने 'सामकालिकभारतीयदर्शने वेदान्तप्रभावपरिशीलनम्' इति विषये 2023 तमे ख्रीष्टाब्दे स्वीयं शोधकार्यं कृतवती।
6. तुलनात्मकधर्मदर्शनविभागस्य शोधच्छात्र अजयकुमारमौर्यः न्यायवैशेषिकविभागस्य डॉ. कुञ्जबिहारीद्विवेदिनो निर्देशकत्वे
'प्रतीत्यसमुत्पादसिद्धान्तस्य दार्शनिकानुशीलनम्' इति विषयमादाय 2022 तमे ख्रीष्टाब्दे शोधकार्यमकरोत्।

अनेन विश्वविद्यालयेन तादृशी अपि एका व्यवस्था प्रकल्पिता वर्तते यत्र देशस्य विभिन्नेभ्यः स्थलेभ्यः विशिष्टाः विद्वांसः समागत्य नैकविधान् विषयानाश्रित्य व्याख्यानं ददति येनात्र अधीयानाः छात्राः तेषु विषयेषु निगूढान् विषयान् ज्ञात्वा तद्विषयकशोधनविषये प्रवर्तितुं नवीनां दृष्टिं लभन्ते।

नवीना राष्ट्रीया शिक्षानीतिः अन्तःशास्त्रीयेषु तत्सम्बद्धविषयेषु च अनुसन्धानविषयं प्रोत्साहयति अतः तदनुगुणं विश्वविद्यालयः पाठ्यक्रमस्य संरचनामपि करोति।

गुरूकुलेषु प्राच्यपरम्परया समाश्रियमाणाः विधयोऽत्र विश्वविद्यालयेऽपि अध्ययने अध्यापने च प्रयुज्यन्ते। तत्र अनया पद्धत्या पाठ्यमानो विषयोऽपि अन्तःशास्त्रीयानुसन्धानाय पर्याप्तमवसरं कल्पयति। असौ विधिर्वर्त्तते –

1. **वादविधिः-**वादे वादे जायते तत्त्वबोधः। शास्त्रीयग्रन्थेषु दर्शनग्रन्थेषु च प्रमेयविचारः वादसरण्या प्रतिपादितो वर्तते। अतः वेदान्ते, न्याये, व्याकरणे, मीमांसायां, बौद्धदर्शने, जैनदर्शने, सांख्ययोगे च अध्यापकाः अमुं विधिम् आश्रयन्ते। वाक्यार्थपरिषदि अध्यापकाः विशेषतः अनेन विधिना प्रमेयं प्रतिपादयन्ति।
2. **दृष्टान्तविधिः** शब्दशास्त्रे नित्यशब्दः, विवर्तवादः, परिणामवादः, वेदान्ते सृष्टिप्रक्रिया, भ्रमः, साहित्ये शब्दशक्तिः, मीमांसायां विभिन्नप्रमेयः एवं नैकेषां विषयाणां पाठने च एषः विधिः प्रयुज्यते। प्रदीयमानेन दृष्टान्तेन **दार्ष्टान्तिकस्य** सुलभावगतिः सञ्जायते।

3. **अध्यारोप-अपवादविधिः -** सोपानक्रमेण विषयस्य अध्यापनम्। स्थूलात्सूक्ष्मं प्रति, अज्ञाताज्ज्ञातं प्रति, इन्द्रियगम्याद् अतीन्द्रियं प्रति एवं क्रमेण विषयं बोधयितुम् एषः विधिः आश्रीयते। अद्वैतवेदान्ते ब्रह्मणः स्वरूपकथनादौ प्रयुज्यते।
4. **व्याख्यानविधिः** प्रसिद्धोऽयं विधिः साहित्ये नैषधीयचरितम्, सांख्ये सृष्टिप्रक्रियाम् इतरशास्त्रविषयान् च बोधयितुम् अवलम्बयते।
5. **कथाविधिः** प्रतिपाद्यस्य विषयस्य सम्बन्धिनः अनेके कथाप्रसङ्गाः उच्यन्ते। काव्यानाम्, पुराणानाम्, उपनिषदां भगवद्गीतायाः च पाठने असौ विधिः आश्रीयते।
6. **समस्यासमाधानविधिः** शास्त्रीयविषयाणां पाठनसमये आदौ संशयः ततः समाधानं इत्येवं क्रमेण सिद्धान्तस्य स्थापनं क्रियते। विश्वविद्यालयस्य पाठ्यक्रमेषु अत्यन्तोपयोगिनम् एतं विधिम् आश्रयन्ति अध्यापकाः।

धर्मशास्त्रदृष्ट्या गीतायाः परिशीलनम्

सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य 'विद्यावारिधिः'
(पी-एच्.डी.) इत्युपाधये प्रस्तुतोऽयं

शोधप्रबन्धः

२०२२

शोधनिर्देशकः
डॉ० विजयकुमारशर्मा
सहायकाचार्यः, वेदविभागः
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः
वाराणसी

अनुसन्धाता
प्रिंसशर्मा
धर्मशास्त्रविभागः
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः
वाराणसी

धर्मशास्त्रविभागः
वेदवेदाङ्ग-सङ्कायः
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः
वाराणसी-२२१००२

पञ्जीकरण सङ्ख्या- ४४२१/६०२२   पञ्जीकरण-दिनाङ्कः- १३.१२.२०१७

वैदिकधर्मे सम्प्रदायप्रबोधिनीशिक्षाया उच्चारणपरम्परानुशीलनम्

सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयस्य
'विद्यावारिधिः' (पी-एच्.डी.)
इत्युपाधये प्रस्तुतोऽयं

शोध-प्रबन्धः

२०२३

निर्देशकः

डॉ. विजयकुमारशर्मा
सहायकाचार्यः वेदविभागः
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः
वाराणसी

विभागाध्यक्षः

प्रो. अमितकुमारशुक्लः
धर्मशास्त्रविभागः
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः
वाराणसी

अनुसन्धाता

प्रशान्तशेखरमिश्रः
धर्मशास्त्रविभागः
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः
वाराणसी
पंजी. सं.– 4423 / 6024
पंजी. दि.– 14 / 12 / 2017

वेदवेदांगसंकायः
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः
वाराणसी-221002

मनुस्मृतेः भारतीयसंविधानस्य च व्यवहारस्वरूपसमीक्षणम्

सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य
'विद्यावारिधिः' (पी.एच.डी.)
इत्युपाध्यवाप्तये प्राक् प्रस्तुतेयं
शोध–सारांशिका

विभागाध्यक्षः

प्रो. अमितकुमारशुक्लः
वेदवेदाङ्गसङ्कायाध्यक्षः
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः
वाराणसी

निर्देशकः

डॉ० सत्येन्द्रकुमारयादवः
सहायक आचार्यः
वेदविभागः
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः
वाराणसी

गवेषकः

अशोककुमारपाण्डेयः
धर्मशास्त्रविभागः
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः
वाराणसी
पंजी. सं०– ४४२५/६०२६
पंजी. दि०–१५.१२.२०१७

वेदवेदाङ्गसङ्कायः

सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः

वाराणसी

मनुस्मृतिगततिङन्तपदसमीक्षणम्

सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य
'विद्यावरिधिः' (पी-एच्.डी.) इत्युपाधये
प्रस्तुतः

शोध-प्रकल्पः

निर्देशकः	विभागाध्यक्षः	अनुसन्धाता
डॉ० सत्येन्द्रकुमारयादवः	प्रो० महेन्द्रपाण्डेयः	पशुपतिनाथमिश्रः
सहायकाचार्यः वेदविभागः	वेदवेदाङ्गसङ्कायाध्यक्षः	धर्मशास्त्रविभागः
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः	सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः	सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः
वाराणसी	वाराणसी	वाराणसी
		पंजी. सं० : 4572/6173
		दिनांक : 15.12.2017

वेदवेदाङ्गसङ्कायः
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः
वाराणसी

Jul 17, 2023, 08

प्रतीत्यसमुत्पादसिद्धान्तस्य दार्शनिकानुशीलनम्

सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य

'विद्यावारिधिः' (पी-एच.डी.) इत्युपाधये प्रस्तुतः

शोध-प्रबन्धः

2021

निर्देशकः

डॉ. कुञ्जबिहारीद्विवेदी
सहायकाचार्यः
न्यायवैशेषिकदर्शनविभागः
सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयः
वाराणसी

गवेषकः

अजयकुमारमौर्यः
तुलनात्मकधर्मदर्शनविभागः
सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयः
वाराणसी
पंजीकरण-संख्या-4518/6119
पंजीकरण-दिनांकः-29.12.2017

तुलनात्मकधर्मदर्शनविभागः
दर्शनसङ्कायः
सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयः
वाराणसी

सामकालिकभारतीयदर्शने वेदान्तप्रभावपरिशीलनम्

सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य

'विद्यावारिधिः' (पी.एच.डी.)

इत्युपाध्यवाप्तये प्रस्तुतोऽयं

शोधप्रबन्धः

2023

शोधनिर्देशकः

डॉ. कुञ्जबिहारीद्विवेदी

सहायकाचार्यः

न्यायवैशेषिकविभागः

सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः

वाराणसी

अनुसन्धात्री

कविताकुमारी

शोधच्छात्रा

तुलनात्मकधर्मदर्शनविभागः

सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः

वाराणसी

दर्शनसङ्कायः

तुलनात्मकधर्मदर्शनविभागः

सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयः

वाराणसी

पञ्जीकरणसंख्या- 4520/6121 पञ्जीकरणदिनांकः 28.01.2018